

Yttrande över remiss: Utvecklat samarbete för verksamhetsförlagd utbildning- långsiktiga åtgärder för sjuksköterskeprogrammen (SOU 2024:9)

Malmö universitet har beretts möjlighet att yttra sig över rubricerad remiss och vill anföra bilagda yttrande.

Sammanfattning

Malmö universitet:

- instämmer i att simulering bör räknas till klinisk utbildning
- instämmer inte i utformning av utbildningsguide till handledarutbildning och inte heller att Nationella Vårdkompetensrådet ska ges ett sådant uppdrag
- anser en viktigare prioritering är att sjuksköterskor möjliggörs att genomgå handledarutbildning då Malmö universitet främst bedömer att det är brist på handledare
- instämmer i vikten av kombinerade tjänster
- menar att vårdgivare ska ges utbildningsuppdrag
- anser att privata vårdgivare ska ha samma utbildningsuppdrag som regioner och kommuner och under samma premisser
- stödjer upprättande av VULF-avtal och menar att aktör-/er från högre utbildning ska ingå, såsom till exempel SUHF, i organisationsstrukturen
- ställer sig tveksamma till att VULF-avtal bidrar till en bättre genomströmning
- menar att forskning redan är integrerat i sjuksköterskeutbildningen och anser att det görs oaktat VULF-avtal, dock är VULF viktig för utökade satsningar som generar utveckling av omvårdnadsforskning
- är tveksamma till att VULF ska samordnas i noder vid medicinska fakulteter och menar att en översyn behöver göras var sådan

kompetens för samordning finns och därför bäst placeras för sjuksköterskeutbildningen

- anser att utredningen borde tagit hänsyn till andra gjorda initiativ såsom inom Utbildning, Lärande och Forskning genom ULF-avtal för samverkan kring praktikinära skolforskning
- håller inte med om att en harmonisering av bedömningar och likriktning av utbildningen ökar antalet platser för verksamhetsförlagd utbildning
- styrker ett sammanhållet IT-stöd fast ställer sig frågande till hantering om några lärosäten och vårdgivare väljer att inte frivilligt ingå och ser risk för sämre och mer tidsödande hantering jämfört med idag
- anser att resurser ska tillföras lärosätena för hantering och finansiering när IT-systemet tagits i drift
- anser att hälso- och sjukvården ska ha en skyldighet att medverka i utbildning då risken bedöms att detta annars prioriteras bort för vårdproduktion
- håller med om att särskilda anslag för omvårdnadsforskning och finansiering av forskningstid är nödvändigt
- håller med vikten av att förbättra förutsättningar inom omvårdnadsforskning för att flera kvinnor ska forska

Yttrande

Sammanfattning

Brister på platser för verksamhetsförlagd utbildning sedan flera decennier
sid 16

Examensbenämningen skiftar vid lärosätena. Mau anser att tillägg bör göras att *kandidatexamen också ges inom huvudområdet omvårdnad/omvårdnadsvetenskap samt filosofie kandidatexamen huvudområde vårdvetenskap* till medicine kandidatexamen.

Identifierade hinder för att utöka antalet platser för verksamhetsförlagd utbildning

Sid 19.

I figur 1 menar Malmö universitet att det, vid H7, ska tilläggas att brist också är *handledare med kompetens att handleda*.

2. Bakgrund

2.2.4 Sjuksköterskeutbildningens innehåll och omfattning

Sid 63

Examensbenämningen skiftar vid lärosätena. Malmö universitet anser att *kandidatexamen också kan ges inom huvudområdet omvårdnad/omvårdnadsvetenskap samt filosofi kandidatexamen huvudområde vårdvetenskap* ska läggas till vid medicine kandidatexamen.

3. EU-rättslig reglering av sjuksköterskeutbildningen i Sverige

3.1 Sverige bör arbeta för en förändring av artikel 31 i yrkeskvalifikationsdirektivet

3.2.3 Yrkeskvalifikationsdirektivets krav på klinisk utbildning

Sid 76 och framåt (kopplas även till sid 25)

Malmö universitet håller med att simulering bör godtas som klinisk utbildning. Malmö universitet anser att även viss pre-klinisk träning kan räknas som klinisk utbildning, såsom tekniska moment som katetersättning av urinvägar och införande av perifer venkateter där studenter behöver träna innan det görs på patienter. Anledningen är såväl en etisk- som patientsäkerhetsaspekt. Malmö universitet anser att det antingen tillåts av varje lärosäte att definiera vad simulering innebär alternativt bör en nationell definition tas fram.

4. Nuläge och framtid för verksamhetsförlagd utbildning i sjuksköterskeutbildningen

4.1 Ett nationellt kunskapsstöd för handledarutbildning bör utformas

Sid 98

Malmö universitet håller inte med att bristande mobilitet mellan lärosäten och hälso- och sjukvården är ett stort hinder i utvecklingen av handledarkompetens och upprätthållande av god utbildningsmiljö. Mau bedömer att det snarare kan vara bristen i att arbetsgivare/arbetssituationen begränsar för sjuksköterskor att genomföra handledarutbildning vid lärosätena och genomförd sådan utbildning bör vara krav för att handleda studenterna med syftet att nå så god kvalitet i verksamhetsförlagd utbildning som möjligt.

Malmö universitet är tveksamma till att Nationella vårdkompetensrådet ska ges i uppdrag att utforma en utbildningsguide. Malmö universitet anser att moduler riskerar att innehållet blir allt för styckat, kurserna kommer att sakna sammanhang och moduler påvisar inte den handledarkompetens som Malmö universitet bedömer utredningen trycker på. Digitala handledarutbildningar finns redan idag. Malmö universitet anser att det ger mer värde för sjuksköterskor att genomgå 7.5 hp i en regelrätt kurs än att genomgå utbildningen i moduler.

Malmö universitet anser att utbildningen redan är generisk då flertalet av landets handledarutbildningar är likartade. Malmö universitet anser att lärosätena ska ha frihet att utforma utbildningen för att inte helt och hållet likrikta, vilket kan hindra tillvaratagandet av pedagogisk forskning vid olika lärosäten för att forskningsanknyta utbildningen och driva utvecklingen framåt.

4.2 Ökad enhetlighet i bedömningen av sjuksköterskestudenters lärande bör främjas

Sid 99

Malmö universitet håller inte med utredningens förslag och ställer sig frågande till hur harmonisering av bedömningsmetod och bedömningskriterier ökar tillgång och kvalitet på platser för verksamhetsförlagd utbildning. Lärosätena utbildar utifrån de nationella examensmålen. Arbets- och bedömningsformer som överensstämmer med lärandemålen, vilka skiljer sig åt mellan lärosäten, utformas. Om harmonisering införs ställer sig Malmö universitet frågande till hur följsamheten följs upp då en ständig utveckling av utbildningen görs. Malmö universitet menar att förslaget inte skulle underlätta rörligheter.

4.3.4 Hur bedöms och examineras verksamhetsförlagd utbildning?

Malmö universitet är tveksamma till att bedömning av sjuksköterskor ska anpassas efter riktlinjer framtagna för en annan profession och EPA ses snarast som en checklista i stället för ett bedömningsformulär. Malmö universitet menar att AssCe är väl använt och i Sverige finns ju även Nurse Professional Competence skalan helt framtagen för och i en svensk kontext.

4.4.1 Handledarutbildning

Sidan 112

Utredning hänvisar till SOU 2022:35 s. 114 ff. Utredningen exemplifierade med att undersköterskor enligt avtalet mellan Marie Cederschiöld högskola och Stockholms stad kan handleda sjuksköterskestudenter i daglig omvårdnad i kommunal vårdverksamhet, SOU 2022:35 s. 116.

Malmö universitet motsäger sig om det ska bli vedertaget att sjuksköterskestudenters handledning ska utgöras av undersköterskor. Malmö universitet menar att när sjuksköterskestudenter kommer ut på verksamhetsförlagd utbildning kan de mycket väl handledas de första dagarna av en undersköterska när det gäller att lära känna lokaler, rutiner etcetera. Utöver det är Malmö universitets syn att en undersköterska aldrig kan handleda en sjuksköterskestudent i omvårdnad kopplat till sjuksköterskans ansvar och kompetens, precis som att det inte är sjuksköterskor som handleder läkarstudenter.

5. Hinder för fler platser för verksamhetsförlagd utbildning av god kvalitet

5.8 Brist på lärare med rätt kompetens

Malmö universitet menar fortsatt att satsningen också kräver fortsatta diskussioner kring förenade anställningar och inte minst frågan kring lönerna i akademien som halkar efter vilket gör det svårare att rekrytera och behålla nydisputerade sjuksköterskor. Malmö universitet menar vidare att förutsättning för förenande anställningar är att det finns arbetsrättsliga avtal på plats som reglerar arbetsrättsliga och immateriella frågor och säkerställer goda villkor för dessa lärare.

5.9 Svaga utbildningsstödjande strukturer

Sid 162

Malmö universitet instämmer att fler möjligheter att kombinera kliniskt arbete med utbildning är angeläget.

6. En reform för hållbar klinisk utbildning genom samverkan

6.1 Ett avtal för vårdvetenskaplig utbildning, lärande och forskning bör ingås

Sid 167 och framåt

Malmö universitet stödjer utredningens förslag om upprättande av VULF avtal. Mau är dock tveksamma till några av utredningens förslag t ex sammansättningen av den föreslagna nationella gruppen utan aktör-/er från den högre utbildningen som bör ingå i en sådan grupp, främst med tanke på att en sådan grupp ska möta utvecklingen inom den högre utbildningen.

Sid 174

Malmö universitet ställer sig tveksamma till att VULF-avtal skulle bidra till en bättre genomströmning med avseende på att utbildningsförutsättningarna i hälso- och sjukvården bättre skulle harmoniseras.

Sid 175

Malmö universitet menar att forskning redan är integrerat i sjuksköterskeutbildningen och anser att det görs oaktat VULF-avtal. VULF är dock viktiga för att öka möjligheter för klinisk omvårdnadsforskning.

6.2 Avtalsstruktur och -organisation

Sid 182

Malmö universitet är tveksamma till att VULF ska samordnas i noder vid medicinska fakulteter. Mau bedömer risk att VULF kommer i skymundan i relation till ALF. Malmö universitet bedömer en risk med samordning och kvalitet om medicinska fakulteter uppdras att hantera verksamhetsförlagd utbildning för många sjuksköterskeutbildningar som inkluderar flera lärosäten. Malmö universitet ser en risk att de kompetenser och erfarenheter som finns vid lärosäten som inte har

medicinsk fakultet kommer i skymundan och därmed även dessa lärosätens sjuksköterskeutbildningar.

Malmö universitet ställer sig också frågande till att medicinska fakulteter på bättre sätt garanterar kvalitetssäkrad verksamhetsförlagd utbildning jämfört med idag där lärosäten idag genomför utbildningen med hög kvalitet också med större studentunderlag än vid medicinsk fakultet. Malmö universitet menar att en översyn behöver göras var sådan kompetens för samordning finns och därför bäst placeras för sjuksköterskeutbildningen. Malmö universitet menar att VULF-avtal även ska kunna hanteras av vårdvetenskapliga institutioner som inte redan ingår i medicinska fakulteter. Malmö universitet anser vidare att utredningen borde tagit hänsyn till andra gjorda initiativ såsom de samarbeten och den samverkan inom Utbildning, Lärande och Forskning som sker i regionala noder mellan lärosäten och skolhuvudmännen genom ULF-avtal.

Angående förslaget om regionala noders finansiella medel för VFU anser Malmö universitet att de statliga medlen som tilldelas sjukvårdshuvudmännen ska följas upp och redovisas samt utvärderas. Malmö universitet ser vikten av att sjuksköterskeutbildningens kvalitet och prioritet stärks vid samtliga lärosätens sjuksköterskeutbildningar. Malmö universitet anser också att andra påverkansfaktorer kan utgöra hinder för att sjuksköterskor stannar i yrket, såsom arbetsmiljö, ledning och styrning vilket också påverkar sjuksköterskestudenters utbildning och kvalitet, vilket bör beaktas för helheten.

Vidare menar Malmö universitet att, utöver att lärosäten ska ha kunskap om vårdgivares arbete och uppdrag bör ökad kunskap bland vårdgivare om lärosätens uppdrag och styrning inom sjuksköterskeprogrammet förbättras. Det kan stödja kvalitetssäkring och ansvarstagande kopplat till verksamhetsförlagd utbildning.

7. Nationellt IT-stöd

7.1-7.2 Ett nationellt IT-stöd för verksamhetsförlagd utbildning bör utvecklas
Malmö universitet styrker ett sammanhållet IT-stöd som, bättre än idag, optimerar och kvalitetssäkrar, planering och samordning av verksamhetsförlagda utbildningsplatser. Malmö universitet ställer sig frågande till hantering om några lärosäten och vårdgivare väljer att inte ingå och ser risk för hantering av olika/flera system vilket, tvärtom vad som anges ovan, kan leda till sämre och mer tidsödande hantering jämfört med idag. Malmö universitet anser att frivillighet inte främjar nyttjandet av tillgängliga platser. Malmö universitet anser att resurser ska tillföras lärosätena som föreslås stå för hantering och finansiering när systemet tagits i drift.

8. Regioners och kommuners medverkan i högskoleutbildning

8.1 En lagstadgad skyldighet att medverka i utbildning åstadkommer inte fler platser för verksamhetsförlagd utbildning

Malmö universitet delar uppfattningen att regioner och kommuner ser det självklart att medverka i verksamhetsförlagd utbildning och att det samtidigt kan finnas

strukturella hinder för kommuner och privata vårdgivare att medverka. Malmö universitet anser att, vårdgivarna anger prioriteringar av vårdproduktion och det inte alltid leder till medverkan i den omfattning och kvalitet som eftersträvas och är nödvändig.

Malmö universitet menar samtidigt att verksamhetsförlagda utbildningsplatser i kommuner ökar genom både nya samt i förlängda perioder. Nytt RAM avtal innebär också att alla lärosäten i Skåne framöver kommer betala samtliga kommuner ersättning vilket inte tidigare reglerats. Malmö universitet menar att kommunerna ges en större och mer omfattande roll med övergång till God och Nära vård samt att de visar ökad förståelse för- och ser behoven av vikten av ökad och kvalitetssäkrad verksamhetsförlagd utbildning. Samtidigt menar Malmö universitet att det är angeläget att regioner och kommuner ges juridiskt uppdrag i ansvarstagandet med utbildningsuppdrag tillsammans med lärosätena.

9. Privata vårdgivares medverkan i verksamhetsförlagd utbildning

9.1 Privata vårdgivare medverkan i utbildning bör främjas med inte regleras i lag

Malmö universitet anser att privata vårdgivare, genom att ha samma uppdrag och ansvar (skyldigheter) som regioner och kommuner, ska bidra med platser för VFU.

Sid 325

Malmö universitet håller med Upphandlingsmyndigheten ska ges uppdrag avseende att anlita privata utförare.

10. Konsekvenser

sid 359- 361

Mot bakgrund av de konsekvenser som utredningen beskriver med ALF-avtalet är Malmö universitet undrande över risken att dessa även sker med VULF-avtal.

Malmö universitet håller med påståendet att befintliga forskningsstrukturer inom ALF-avtal kan återanvändas i VULF-avtal.

Malmö universitet håller med utredningen om att bristande möjligheter finns avseende området vårdvetenskap/omvårdnad och menar att omvårdnads/vårdvetenskaplig forskning bör prioriteras högre och beaktas tydligare hos regeringen och forskningsfinansiärer. Malmö universitet bedömer att granskare med vårdvetenskaplig/omvårdnads kompetens hos forskningsfinansiärer bör tillföras bl.a. med syfte att forskning inom vårdvetenskap/omvårdnad ska prioriteras högre med riktade medel till området.

Malmö universitet ställer sig undrande till att medel för omvårdnadsforskning finansieras via ALF-medel vilket inte är universitets erfarenhet.

Sid 365

Malmö universitet är tveksamma till att fakulteter som har bredast utbildningsutbud och bedriver mest forskning är grunden för mer effektivitet. I en bredare jämförelse mellan större och mindre fakulteter kan effektiviteten visa sig lika bra och emellanåt bättre vid mindre fakulteter inom specifika områden. Att resultaten från 25 lärosäten skulle bli mer effektiva för att de inryms i sju noder vid medicinska fakulteter saknar Malmö universitet belägg för i utredningen.

Sid 383

Malmö universitet håller med vikten av att förbättra förutsättningar inom omvårdnadsforskning för att flera kvinnor ska forska och även meriteras till fler kvinnliga professorer som är en nationell målsättning. Mau håller också med om att det gynnar jämställdheten och kompetensförsörjningen.